
ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τι είναι η Περιφερειακή Επιστήμη

- Είναι **νέα επιστήμη**, αναπτύχθηκε μετά το 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν το μέγεθος των ανισοτήτων των περιφερειών άρχισε να αυξάνεται και η σχέση "**οικονομίας**" και "**χώρου**" απέκτησε ιδιαίτερη σημασία.
- Τα **θεμελιώδη ερωτήματα** της Περιφερειακής Επιστήμης, αφορούν:
 - (α) την **αύξηση του μεγέθους** των περιφερειών
 - (β) τη **διαφορετική ταχύτητα** οικονομικής ανάπτυξης των περιφερειών
- Η διαμόρφωση της Περιφερειακής Επιστήμης (Regional Science) ως ξεχωριστού επιστημονικού κλάδου οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στον Αμερικανό Καθηγητή Walter Isard.

- Η **παραδοσιακή ανάλυση** είχε παραμελήσει τη **χωρική διάσταση** των οικονομικών φαινομένων
- Εκτιμούσε ότι ο **μηχανισμός της αγοράς** ήταν ικανός να εξαλείψει κάθε διαπεριφερειακή ανισορροπία.
- Ο «κόσμος» θεωρούνταν **αδιάστατος**, ενώ οι οικονομικές δραστηριότητες αντιμετωπίζονταν ως να ελάμβαναν χώρα «**στο κεφάλι μιας καρφίτσας**».
- Η σημασία της **άριστης χωρικής κατανομής** των οικονομικών δραστηριοτήτων και του πληθυσμού είχε υποτιμηθεί
- Οι επιπτώσεις του παράγοντα «**χώρος**» στη λειτουργία της οικονομίας θεωρούνταν ως δευτερεύουσας σημασίας σε σχέση με την επίδραση του παράγοντα «**χρόνος**».

- Με τη διεύρυνση των περιφερειακών ανισοτήτων η **Χωροταξία** διεύρυνε το περιεχόμενό της
- Η **χωροταξική και η περιφερειακή πολιτική** αύξησαν το κοινό επιστημονικό πεδίο.
- Οι "**απόσταση**", "**χώρος**", "**περιφέρεια**" ενσωματώθηκαν στις θεωρίες και τα υποδείγματα οικονομικής ανάπτυξης.
- Η **Χωροταξία**, ως ασχολούμενη με την άριστη κατανομή στο χώρο οικονομικών και κοινωνικών συγκεντρώσεων στα χωροταξικά σχέδια που εκπονεί, συμπεριλαμβάνει πλέον και τη μεταβλητή "**ισόρροπη ανάπτυξη**".
- Η **Περιφερειακή Οικονομική** στοχεύει στην οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών και τη μείωση των χωρικών οικονομικών ανισοτήτων

Ποιοι ασχολούνται και ποιους αφορά η Περιφερειακή Επιστήμη;

Ως επιστήμη βρίσκεται στο κέντρο και τα όρια πολλών άλλων επιστημονικών κλάδων

- **Γεωγράφοι:** Ασχολούνται με την ανάπτυξη υποδειγμάτων, στα οποία ενσωματώνουν τη γεωγραφική απόσταση
- **Οικονομολόγοι:** Διερευνούν αστικά και περιφερειακά προβλήματα χρησιμοποιώντας τα «εργαλεία» της οικονομικής επιστήμης.
- **Αρχιτέκτονες και μηχανικοί:** Σχεδιάζουν έργα ενσωματώνοντας τη χωρική διάσταση σε αστική ή περιφερειακή κλίμακα, να επιλύουν τα προβλήματα των αστικών και διαπεριφερειακών μεταφορών και να προγραμματίζουν έργα με κριτήριο την αναπτυξιακή τους συνεισφορά.

Ποιοι ασχολούνται και ποιους αφορά η Περιφερειακή Επιστήμη

- **Γεωπόντοι, δασολόγοι, περιβαλλοντολόγοι:** Ασχολούνται με την ανάπτυξη αγροτικών περιοχών και μελετούν τη σχέση της οικονομικής ανάπτυξης με το περιβάλλον
 - **Κοινωνιολόγοι, Δημογράφοι:** Εισάγουν στον επιστημονικό τους προβληματισμό σημαντικούς οικονομικούς παράγοντες και τις χωρικές διαφορές
 - **Πολιτικοί επιστήμονες:** Ενσωματώνουν στις μελέτες τους αστικούς και περιφερειακούς οικονομικούς παράγοντες,
 - **Νομικοί:** Ενδιαφέρονται για τις διαφορές στην απονομή της κοινωνικής δικαιοσύνης μεταξύ διαφορετικών περιοχών.
-

Ορισμοί της Περιφέρειας

Σε πολλά υποδείγματα χωρικής ή περιφερειακής ανάλυσης οι περιφέρειες αντιμετωπίζονται ως σημεία ή κόμβοι που συνδέονται μεταξύ τους με δίκτυα (οδικά, μεταφορικά, τηλεπικοινωνιών, ροής εμπορίου, πληθυσμού, τεχνολογίας και πληροφοριών, κ.λπ.).

Η Περιφέρεια είναι:

1. **Συνεκτική γεωγραφική και οικονομική ενότητα**
2. **Οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.**
3. Σε σχέση με τη «**χώρα**» αποτελεί ένα πιο «**ανοικτό**» οικονομικό σύστημα
4. Τα όρια της περιφέρειας καθορίζονται με **βάση κοινά χαρακτηριστικά** των διαφόρων ενοτήτων από τις οποίες αποτελείται η περιφέρεια και τη μεταξύ τους λειτουργική αλληλεξάρτηση.
5. Κατά τον Isard (1960), περιφέρεια δεν είναι μια αυθαίρετα ορισμένη περιοχή. Αποκτά **σημασία λόγω των προβλημάτων της**, η επίλυση των οποίων αποτελεί αντικείμενο της Περιφερειακής Επιστήμης.

Κριτήρια διάκρισης περιφερειών

(α) Οι ομοιογενείς περιφέρειες

- Έχουν κάποιο **κοινό χαρακτηριστικό**
- (α) **οικονομικό** (π.χ. κατά κεφαλή εισόδημα, ο βαθμός οικονομικής ανάπτυξης, η διάρθρωση της παραγωγής σε τομείς, το καταναλωτικό πρότυπο)
- (β) **κοινωνικό ή πολιτικό** (σύνθεση πληθυσμού, πολιτικές επιλογές, η γλώσσα, το επίπεδο των έργων υποδομής, ο βαθμός αστικοποίησης, η ιστορία της περιοχής)
- (γ) **γεωγραφικό** (τοπογραφικά χαρακτηριστικά και μορφολογία του εδάφους, οι κλιματολογικές συνθήκες, τα αποθέματα φυσικών πόρων).

(β) Οι πολικές περιφέρειες

- Περιοχές με **λειτουργική συνεκτικότητα** και στενή αλληλεξάρτηση μεταξύ τους με σειρά σχέσεων και ροών (ροές αγαθών, υπηρεσιών, πληθυσμού, τεχνολογίας κ.λπ.).
- Διαθέτουν ένα **κεντρικό πόλο**, ο οποίος συνήθως είναι η μεγαλύτερη πόλη, π.χ. η πρωτεύουσα της περιφέρειας.

(γ) Οι περιφέρειες προγραμματισμού ή σχεδιασμού

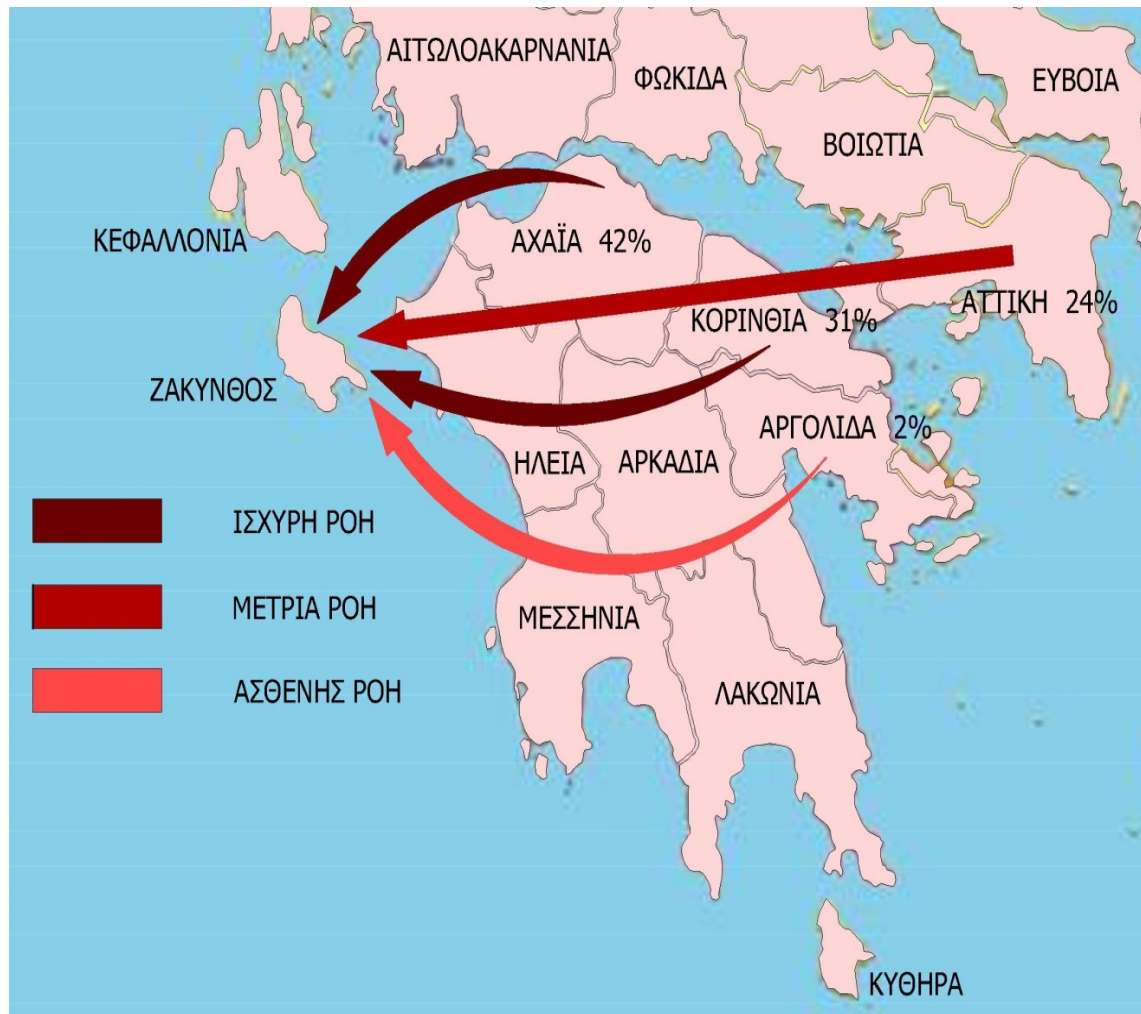
- Περιοχές που ορίζονται με κριτήρια **διοικητικά και πολιτικά**.

Οι περιφέρειες της Ελλάδας

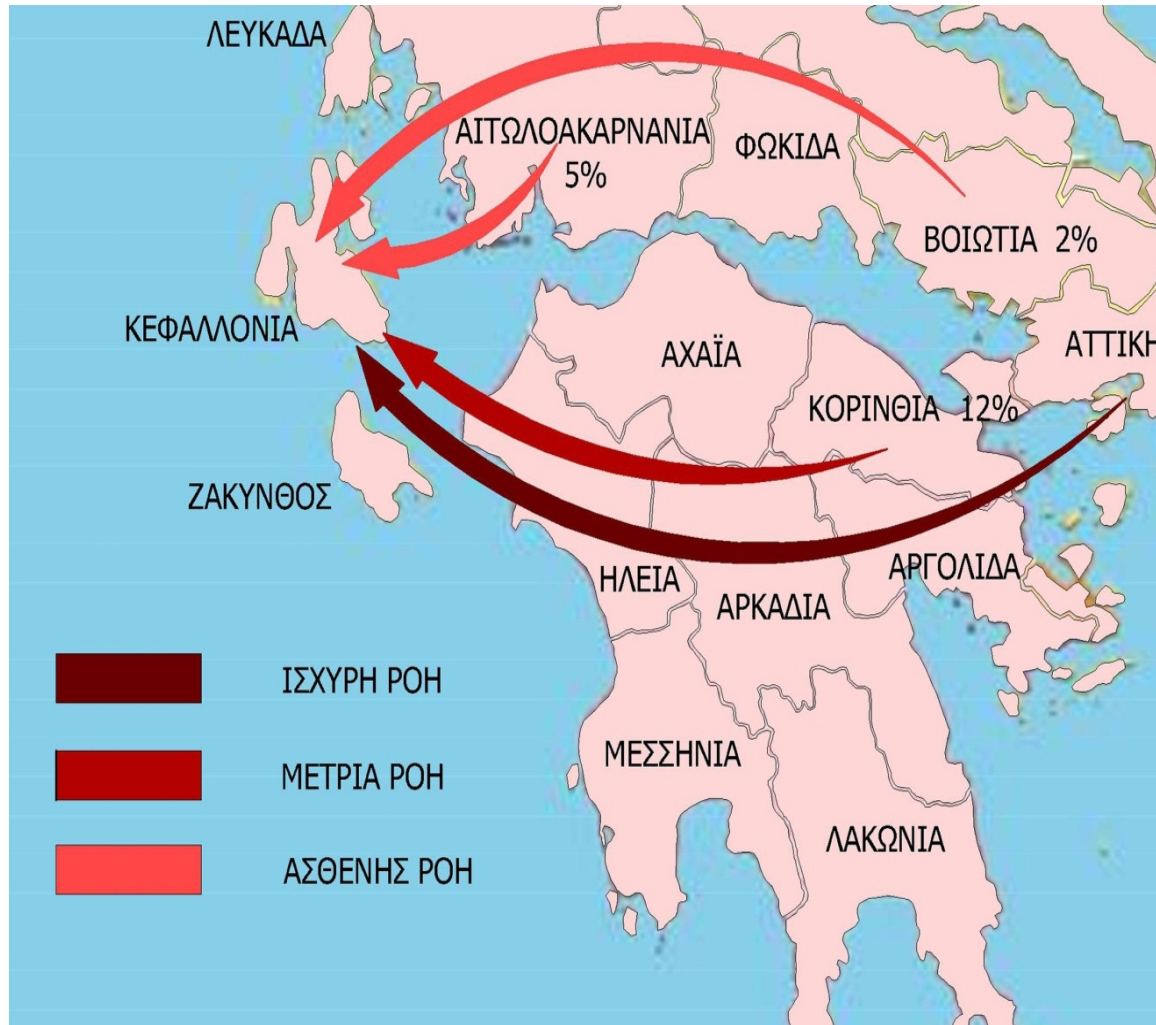
Η Ελλάδα περιλαμβάνει
13 διοικητικές
Περιφέρειες, οι οποίες
υποδιαιρούνται
περαιτέρω σε **51 νομούς**.

Η εμπορική αλληλεξάρτηση της Ζακύνθου στα βιομηχανικά προϊόντα

Η Ζάκυνθος δεν εμφανίζει εμπορική εξάρτηση με τους άλλους Ιόνιους Νομούς, αλλά με τους Νομούς της Πελοποννήσου και την Αττική

Η εμπορική αλληλεξάρτηση της Κεφαλονιάς στα βιομηχανικά προϊόντα

Η Κεφαλονιά εμφανίζει εμπορική εξάρτηση κυρίως με τους Νομούς Αττικής, Αιτωλοακαρνανίας, Κορινθίας και Βοιωτίας

Η εμπορική αλληλεξάρτηση της Κέρκυρας στα αγροτικά προϊόντα

Ο Νομός Κέρκυρας συναλλάσσεται εμπορικά κυρίως με τους Νομούς Πρέβεζας, Θεσπρωτίας, Αττικής και Αιτωλοακαρνανίας

Η εμπορική αλληλεξάρτηση της Κέρκυρας στα υλικά κατασκευών

Είναι εμφανής η εμπορική εξάρτηση της Κέρκυρας από τους Νομούς Αιτ/νίας, Αχαΐας, Αττικής Θεσπρωτίας και Λάρισας

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η Eurostat, δημιούργησε την *Ονοματολογία Εδαφικών Στατιστικών Μονάδων* (Nomenclature of Territorial Units for Statistics – **NUTS**)

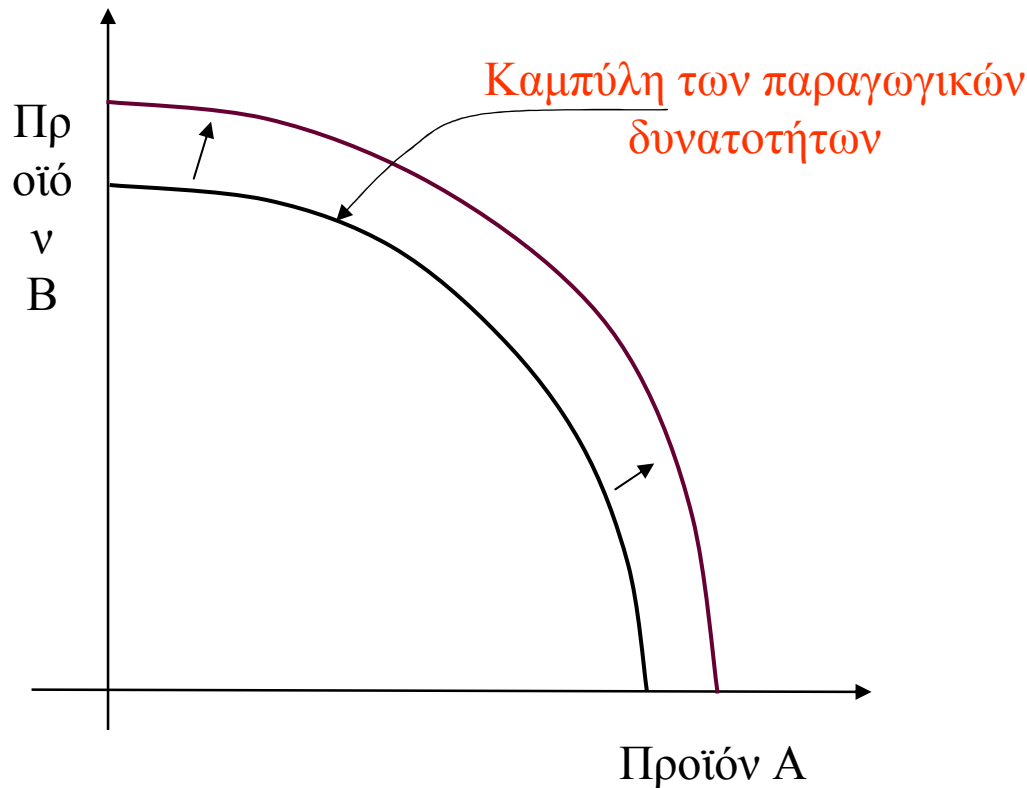
Επίπεδο	Περιοχή	Ελάχιστο όριο	Ανώτατο όριο
NUTS 0	Το σύνολο της χώρας		
NUTS 1	Μείζονες Περιφέρειες	3 εκατομμύρια	7 εκατομμύρια
NUTS 2	Οι 13 Περιφέρειες Προγραμματισμού	800 000	3 εκατομμύρια
NUTS 3	Οι Νομοί	150 000	800 000
NUTS 4	-		
NUTS 5	Δήμοι και Κοινότητες		

Οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση

Υπάρχουν διαφορές μεταξύ των όρων: "**Οικονομική ανάπτυξη**" (economic development) και "**οικονομική μεγέθυνση**" (economic growth).

Η **οικονομική μεγέθυνση** δείχνει μια θετική μεταβολή στα οικονομικά μεγέθη μιας περιφέρειας και κυρίως αύξηση του παραγόμενου προϊόντος. Διαφορετικά,

οικονομική μεγέθυνση σημαίνει απλά περισσότερο παραγόμενο προϊόν.

Κατά την οικονομική μεγέθυνση η καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων μιας περιφέρειας μετατοπίζεται «**προς τα έξω**» Για να επιτευχθεί αυτή η μετατόπιση, θα πρέπει να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα της οικονομίας, κάτι που επιτυγχάνεται με αύξηση της ποσότητας και τη βελτίωση της **ποιότητας των συντελεστών παραγωγής**

Εάν Y είναι το πραγματικό ΑΕΠ μιας περιφέρειας και ο t χρόνος, τότε ο ετήσιος **ρυθμός μεγέθυνσης** μπορεί να υπολογισθεί από τη σχέση:

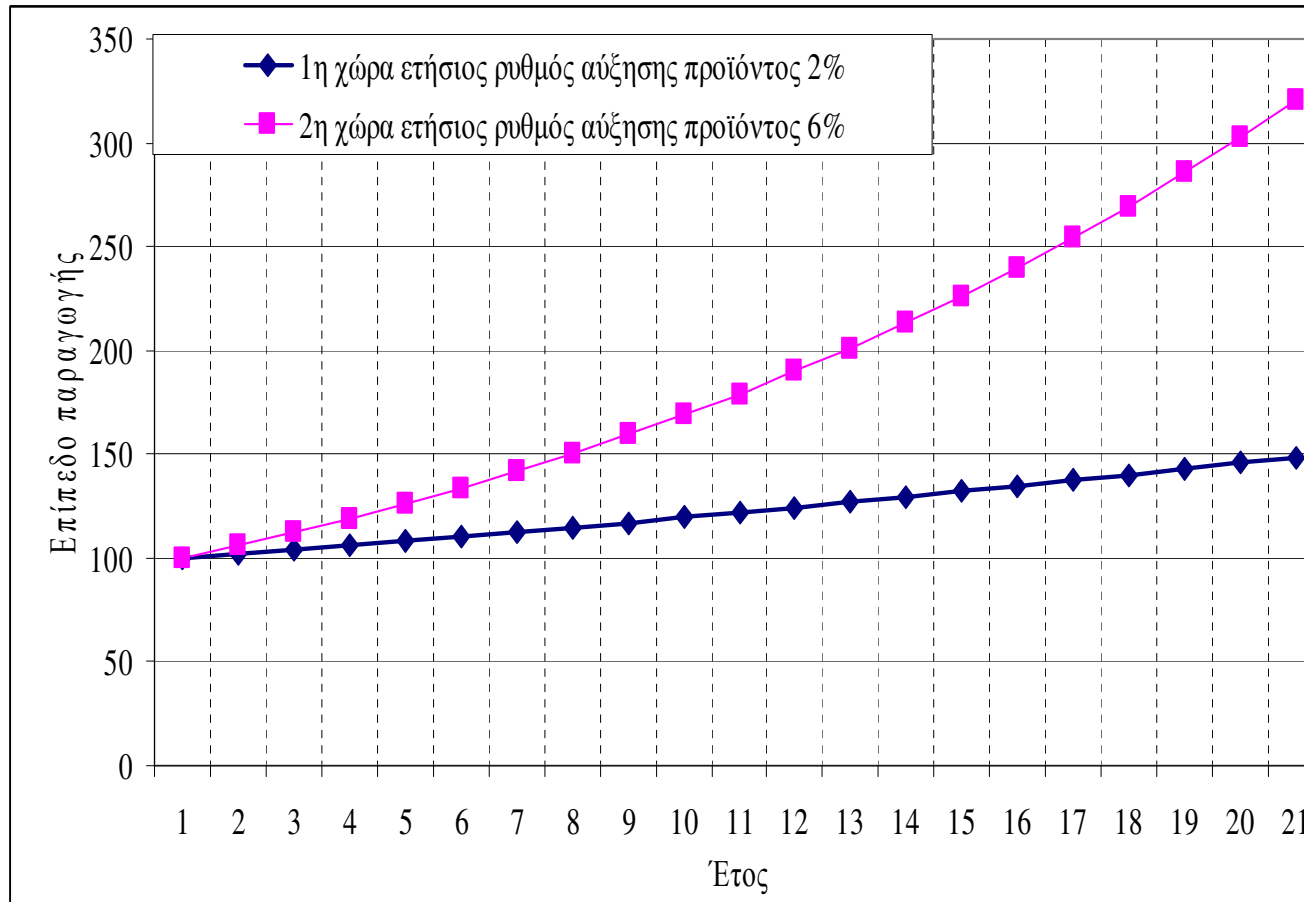
$$g = \frac{Y_t - Y_{t-1}}{Y_{t-1}}$$

Διαφορετικά, θεωρώντας τη σχέση αυτή ως συνεχή συνάρτηση, θα ισχύει: $g = \frac{dY/dt}{Y} = \frac{\dot{Y}}{Y}$

όπου \dot{Y} δείχνει την παράγωγο ως προς το χρόνο.

Υψηλός ρυθμός μεγέθυνσης μιας περιφέρειας οδηγεί σε θετική και μεγάλη **διαχρονική αύξηση του εισοδήματος** ή διαφορετικά η περιφέρεια γίνεται πλουσιότερη.

Πως επηρεάζει ο διαφορετικός ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ μακροχρόνια την ανάπτυξη 2 χωρών

Μια μικρή διαφορά στον **ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης** μεταξύ δυο χωρών (ή περιφερειών) οδηγεί τις χώρες αυτές μετά από **20 έτη** να έχουν μεγάλη διαφορά στο επίπεδο ευημερίας τους

Τι είναι η Οικονομική Ανάπτυξη:

- Είναι Πολυσύνθετη διαδικασία, η οποία εκτός από την αύξηση της παραγωγής περιλαμβάνει **διαρθρωτικές οικονομικές αλλαγές, μονιμότερου χαρακτήρα**, αλλά και αλλαγές στο **θεσμικό, τεχνολογικό, κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο**.

Τέτοιες μεταβολές είναι:

- Σχετική μείωση της συμμετοχής του **αγροτικού τομέα** με παράλληλη σχετική αύξηση της συμμετοχής των κλάδων της **μεταποίησης και των υπηρεσιών** στο εθνικό προϊόν
- Εισαγωγή αποτελεσματικότερων **τεχνικών και μεθόδων παραγωγής**
- Βελτίωση της **ποιότητας ζωής**
- Βελτίωση των όρων **διανομής του εισοδήματος**
- **Συμμετοχή του πληθυσμού** στις διαδικασίες της οικονομικής ανάπτυξης, κ.λπ.